

Egiptovska revolucija leto kasneje: uspehi in razočaranja

Petindvajseti januar 2011 je presenetil celoten Egipt; mlade in stare, bogate in revne, civiliste in vojsko, še posebno pa predsednika Hosnija Mubaraka. Nihče ni mogel verjeti, da lahko protesti dobijo tako veliko moč. Demonstracije, ki so kasneje prerasle v revolucijo, je začela egiptovska mladina po večletnem protestiranju na socialnih omrežjih kot sta Facebook in Twitter.

Foto: Hassam el-Hamrawy

Ahmed Magdy, Aleksandrija, Egipt

Skozi pretekla leta so se zvrstile manjše demonstracije, po zadnjih ponarejenih volitvah, ko je bilo jasno, da raven korupcije samo še narašča, pa se je protestna skupina večala vse do 25. januarja, ko je po celotnem Egiptu izbruhnila revolucija. Prišel je čas za spremembe, saj ni bilo več mogoče upati, da se bodo te zgodile same od sebe.

Razlogi za revolucijo

Revolucija je odsevala tako pretekle krivice, ki so se dogajale v zadnjih desetih letih, kot tudi vzhajajoča protestna gibanja proti njim. Med pomembnejšimi mejniki tega gibanja, za katerega je bila značilna bolj socialna kot nacionalistična dimenzija, velja izpostaviti znamenito delavsko gibanje tekstilnih delavcev v El Mehali leta 2006. Predhodnike protestnega gibanja je iskati še v solidarnostnem gibanju s palestinskim ljudstvom v času druge intifade, ki se je začela z vstajo na jeruzalemski El Aqsi, kot tudi v protestih proti ameriški okupaciji Iraka leta 2003. Seveda lahko povod za protestno gibanje najdemo tudi v posamičnih dogodkih. Sam menim, da so na tem mestu pomembni štirje dogodki. Najprej umor 28-letnega mladeniča, Khalida

Saida, ki ga je policija do smrti pretepla v internetni kavarni v Aleksandriji. Njegovi prijatelji so na Facebooku postavili skupino, imenovano »Mi vsi smo Khalid Said«, ki je v kratkem času pridobila podporo 300.000 članov. Umor mladeniča je deloval kakor vžigalica na naftnem polju. Večina mladih pred tem ni bila nikoli vpletena v politiko, po tem dogodku pa je dobila temo, s katero so se lahko identificirali vsi: prav vsak izmed njih bi lahko bil Khalid Said.

Izoblikovali so debatne skupine in prek zahtev za pravice svojega prijatelja prešli na proteste zoper izredne zakone, represijo, korupcijo in brezposelnost. Ali na kratko: odločili so se, da usodo vzamejo v svoje roke in se tako zavzamejo za pravo spremembo.

Drugi prelomni dogodek je bila vrnitev nobelovega nagradjenca El Baradeja, nasprotnika Mubarakovega režima in velikega kritika ustavnih členov, ki so mu kar trideset let omogočali monopol nad oblastjo. El Baradej je vzbudil upanje med mnogimi Egipčani – še posebno med mladino srednjega razreda, ki, razen Mubaraka, ni poznala drugega vodje – da lahko pride do spremembe v sistemu, ki jim je bil vse bolj tuj. Tudi Gibanje

Baradej je zbralo podporo skoraj četrta milijona uporabnikov Facebooka.

Sledile so škandalozne volitve, ki so bile prevara na vseh ravneh, še posebno na parlamentarni ravni, kjer je vladajoča klika z najbolj očitno in nesofisticirano goljufijo pokazala vso svojo aroganco in prezir do ljudstva.

Zadnji udarec pa je zagotovo sprožila revolucija v Tuniziji, kjer so strmoglavili diktatorja Ben Alija. Egiptovska mladina je dobila potrditev, da je kaj takega možno. Mislili so si: če je uspelo Tunizijcem, morda uspe tudi nam. Neposredno po odstranitvi Ben Alija so nekateri egiptovski blogerji in mladina, zbrana v Facebook skupinah za Khalida Saida, Baradeja in v »Gibanju 6. april za spremembo«, začeli pozivati k protestom z zahtevami po dostojanstvu, demokraciji in socialnih pravicah. Mlada aktivistka je z navdihujočim govorom nagovorila vse državljane in mlade, da se ji pridružijo in pozabijo na strah, saj na tak način izdajajo tako državo kot tudi svoje brate in sestre.

Pomembno je še enkrat izpostaviti vlogo, ki so jo pri organizaciji protestov odigrali blogerji in Facebook, saj so omogočili sporazumevanje med protestniki in jim ponudili orodje za razpravo in artikulacijo zahtev. To je še posebej pomembno v odsotnosti močnih političnih strank, ki bi lahko povezale ljudi in tako odigrale vodilno vlogo.

Mubarakov režim in njegove značilnosti

Kljub temu pa lahko globlje vzroke razumemo samo v kontekstu sprememb, ki so se zgodile v egiptovski družbi v zadnjih tridesetih letih, pa tudi prej, na primer sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja.

V tem obdobju se je pod Sadatovo vladavino egiptovska ekonomija iz državnega in subvencioniranega gospodarstva nenadoma preoblikovala v prosti trg, na katerem sta tuj in domači kapital neusmiljeno prevzemala nadzor nad državnim premoženjem. Pod Sadatom se je postopoma izoblikovala nova vladajoča oligarhija, ki je zacvetela in nato pod Mubarakom prevzela popoln nadzor nad državo. Nova vladajoča oligarhija se je rodila iz poroke med državno oblastjo in poslovnim svetom; korupcija je v odsotnosti vsakršne transparentnosti postala neločljivo povezana z akumulacijo bogastva in politične moči. Korupcija je segala od razprodaje državnega premoženja (npr. državnih podjetij), do nepremičnin, ki so jih vplivni poslovneži kupovali za drobiž, jih nato prodajali in si nabirali ogromne zaslužke. Čez noč je bilo mogoče zaslužiti na milijarde dolarjev. Vse to je potekalo skupaj s pranjem denarja, provizijami za ra-

znorazne posle, vključno s trgovino z orožjem, ter ob tujih donacijah egiptovski vladi. Korupcija in državna oblast, ki sta jo predstavljali notranja varnostna služba in policija, sta ustvarili mrežo, ki je najvišje kroge oligarhije povezovala z njenimi najnižjimi členi, občinskimi sveti in lokalnimi skupnostmi.

Pri razvoju egiptovske oligarhije moramo upoštevati njeno vpetost v širši globalni kontekst. Njen vzpon je bil namreč povezan z neoliberalnimi politikami, ki jih usmerjajo in vsiljujejo Ameriška agencija za mednarodni razvoj (USAID), Mednarodni denarni sklad in Svetovna banka; kasneje se jim je pridružila še Evropska Unija. Mednarodni denarni sklad je pozval k zmanjšanju državnih subvencij in zaščitnih carinskih tarif, kot del ukrepov za »regulacijo fiskalnega proračunskega primanjkljaja«, medtem sta USAID in Svetovna banka izsilili in izvedli hegemonijo popolnoma odprtega trga ter poskrbeli za umik države kot ponudnika dobrin in storitev.

Rezultat teh politik, ki jih je egiptovska vladajoča oligarhija posvojila in prikrojila svojim potrebam, so številne katastrofalne posledice za gospodarstvo Egipta kot celote, kot tudi za večino egiptovskega prebivalstva.

Gospodarstvo Egipta se je iz produktivnega, skoraj samozadostnega gospodarstva, postopoma preobrazilo v odvisno gospodarstvo, ki sloni predvsem na storitvenem sektorju. Medtem se je življenje ljudi poslabšalo. Brezposelnost je dosegla vrhunec, po mnenju nekaterih je narasla celo do 25 odstotkov, večina zaposlenih pa ni imela pogodb za nedoločen čas in so bili torej brez vsakršne socialne varnosti. Delovne razmere so se prav tako poslabšale, saj ni bilo ne socialne države ne neodvisnih sindikatov, skoraj 60 % Egipčanov pa je živelo v *slumih*.

Medtem je represija policije in notranje varnostne službe nad širšim delom prebivalstva postala del vsakdana. Policijska brutalnost in mučenja so omogočala pridobitev hitrih (pa čeprav lažnih) priznanj; takšne metode so represivnim organom omogočale ohranjanje nadzora nad ljudmi ter izživljanje sadizma, ki je postal nepogrešljivi del policijskega urjenja.

Protestno gibanje in revolucija

Vse te obtožbe so pričele prihajati na dan predvsem v preteklih petih letih, ko so protesti različnih skupin državljanov postali del vsakdana. Ti protesti so vključevali širok spekter prebivalstva, ki ni nikoli prej aktivno sodelovalo v političnih ali ekonomskih gibanjih. Bolj kot so bili ljudje obupani, manj so se bali policije, protesti pa so se nezadržno širili.

Ko je torej »mladina s Facebooka« pozvala k demonstracijam

Razplet predsedniških volitev bo verjetno pomembno vplival na usodo egiptovske tranzicije. Toda še pomembnejša bo odzivna sposobnost in vztrajnost naprednih sil, ki na volitvah do sedaj niso dosegle uspeha.

za spremembo vladajočega režima, se je – tako na presenečenje vladajoče klike in njenih varnostnih sil kot tudi protestnikov samih – zbralo ne le nekaj tisoč, ampak na milijone Egipčanov iz skoraj vseh delov države.

Kot zdaj že vsi vedo, je protestno gibanje vse bolj dobivalo na zagonu, režim pa s svojimi koncesijami temu razvoju ni mogel slediti. Zahteve protestnikov so naraščale: od političnih reform in odstavitve Mubaraka, do zahteve po radikalnejših političnih in socialnih spremembah. S smrtjo demonstrantov v Suezju so demonstracije postale še bolj množične, z milijoni protestnikov po vsem Egiptu. Policijsko nasilje, streli ostrostrelcev, pod katerimi je padlo več kot 400 ljudi, ter organizirani teror nad ljudstvom, protestnikov niso ustavili, ravno nasprotno: postali so še bolj odločni.

V zadnjih dneh pred Mubarakovim dokončnim odstopom so se delavci iz skoraj vseh sektorjev s splošno stavko pridružili protestnemu gibanju in stanje, ki mu lahko rečemo državljanska neposlušnost, je postalo resničnost. Vojska ni hotela ali pa ni mogla posredovati, ne da bi prišlo do velikanskega prelivanja krvi, katerega posledic za samo vojsko ne bi bilo mogoče oceniti. Režim je moral popustiti in Mubarak je moral oditi.

Post-revolucionarno obdobje

Vse do danes je bilo doseženih veliko uspehov. Ljudje so si izborili prostor za demokratično udejstvovanje, kakršnega nikoli prej nismo poznali. Stranka vladajoče oligarhije, njene varnostne strukture in policija so utrpeli hude udarce. Verjetno pa je najpomembnejša pridobitev revolucije sprememba, ki se je zgodila pri številnih Egipčanih samih. Demonstracije in zasedanja, posebno tista na trgu Tahrir (ki ga zdaj nekateri imenujejo Trg svobode ali Trg mučenikov), predstavljajo enega najbolj fascinantnih in dramatičnih dogodkov v sodobni egiptovski zgodovini. Poleg visoke stopnje politizacije prebivalstva, ki se je vzpostavila na trgu, bodo v glavah in srcih ljudi za vedno ostale zapisane zgodbe o junaštvih, solidarnosti in občutku skupnosti.

Po dolgem obdobju naraščajočega sektaštva so se muslimani in kristjani prvič združili pod slogani »Muslimani in kristjani

smo Egipčani« in »Vsi smo ena roka«, se objemali in medijem ter opazovalcem z rokami kazali znake zmage. Moški in ženske, tako zakrite kot nezakrite, so stali z ramo ob rami, branili drug drugega in se borili na temelju enakopravnosti, brez trenj ali nadlegovanj. »Skupaj se borimo, skupaj smo pripravljeni umreti«, so kričale množice. Mubaraku pa so dali vedeti: »Mi bomo ostali, odšel boš ti«.

Vendar pa do resničnih institucionalnih demokratičnih reform še ni prišlo. Stara oblast še vedno vlada in še vedno prevladujejo iste družbeno-ekonomske politike.

Zmaga islamistov, neuspeh liberalnih sil

Parlamentarne volitve, ki so potekale med novembrom 2011 in januarjem 2012, so jasno zmago prinesle stranki Muslimanske bratovščine Svoboda in pravičnost. Drugo mesto po številu izvoljenih sedežev je pripadlo Salafistom, zvezi ultrakonzervativnih islamistov. Novi parlament ostaja podrejen vladajočemu vojaškemu svetu, vendar so generali obljubili, da bodo do konca junija 2012 oblast predali civilnim oblastem.

Končni rezultati prvih parlamentarnih volitev v Egiptu po Mubarakovem padcu so potrdili večinsko zmago islamističnih strank. Muslimanska bratovščina, ki je bila pod Mubarakovim režimom prepovedana, je, po podatkih vrhovne volilne komisije, dobila največji delež sedežev v parlamentu, kar 38 odstotkov. Njena stranka Svoboda in pravičnost je na mesto predsednika skupščine izvolila Saada al-Katatnija, vodilnega funkcionarja bratovščine, ki je v prejšnjem parlamentu opravljal funkcijo samostojnega poslanca.

Ultrakonzervativna islamistična stranka Al-Nour je z 29 % parlamentarnih sedežev postala druga najmočnejša sila. Trete in četrto mesto sta zasedli liberalni skupini Novi Vafid in Egiptovski blok. Koalicija Revolucija se nadaljuje, sestavljena iz skupin mladih, ki so bili na čelu protestov proti Mubaraku, je dobila manj kot milijon glasov in s tem le sedem sedežev v parlamentu. Ta rezultat pomeni, da bodo imeli islamisti največji vpliv pri oblikovanju nove ustave, ki naj bi jo začrtal prvi svobodno izvoljeni parlament v državi.

Egipčani so 498 članov Ljudske skupščine volili v treh fazah v

obdobju šestih tednov. Deset ostalih članov je imenoval vladajoči vojaški svet. Prek zapletenega parlamentarnega volilnega sistema v naši državi se dve tretjini sedežev porazdelita med strankarske kandidate na listi, preostalo tretjino pa se izglasuje neposredno.

Negotova tranzicija

Med deset tisočimi Egipčani, ki so se 25. januarja zbrali na trgu Tahrir v počastitev prve obletnice protestov, so prevladovali mešani občutki slavlja in vznemirjenosti. Duh povezanosti, ki je preveval lanskoletne proteste, so nadomestile nove napetosti

krogom v juniju. Muslimanska bratovščina, ki je na začetku zagotavljala, da ne bo vstopila v predsedniško tekmo, je prelomila obljubo in kot kandidata nominirala svojega vodilnega stratega in finančnika, Hairata al Šatarja, milijonarskega tajkuna, ki je bil še do lani politični zapornik. Zaradi organizacijske mreže, ki jo je na terenu vzpostavila Muslimanska bratovščina, je v trenutku postal glavni favorit. Kljub temu je predsedniška tekma še vedno odprta. Al Šatar ima tekmece tako na levi kot na desni: prvi je nekdanji, liberalnejši voditelj Bratovščine, drugi pa konservativni salafist. Razplet predsedniških volitev bo verjetno pomembno vplival na usodo egiptovske tranzicije. Toda še

Gospodarstvo Egipta se je iz produktivnega, skoraj samozadostnega gospodarstva, postopoma preobrazilo v odvisno gospodarstvo, ki sloni predvsem na storitvenem sektorju. Medtem se je življenje ljudi poslabšalo.

med političnimi frakcijami in vojaškim vodstvom. Bratovščina in vojska sta pošiljali dvomne signale glede tega, ali bosta dosegli dogovor glede medsebojne delitve politične oblasti. Februarja je prišlo do nenadne spremembe: Muslimanska bratovščina je vojaškemu svetu postavila zahtevo, naj se odreče nadzoru nad parlamentom in tako stopila korak bližje konfrontaciji med vladajočimi generali in pretežno islamističnim parlamentom. Poleg političnega vrenja utegne egiptovsko tranzicijo ogroziti še akutna finančna kriza.

Ob kopičenju javnega dolga, izjemno nizki gospodarski rasti in plahnečim deviznim rezervam, se morata vladajoči vojaški svet in novi islamistični parlament zdaj soočiti še z nekaterimi težkimi odločitvami, začenši s tako rekoč neizogibno nadaljnjo devalvacijo egiptovske valute, ki bi lahko cene živil in drugih dobrin pognala v nebo.

Spomladi se je pozornost začela obračati k predsedniškim volitvam, ki so napovedane za 23. in 24. maj, z morebitnim drugim

pomembnejša bo odzivna sposobnost in vztrajnost naprednih sil, ki na volitvah do sedaj niso dosegle uspeha.

Izzivi post-revolucionarnega obdobja

Vse kaže na to, da smo trenutno v zelo kočljivi fazi, v kateri lahko strategije pristnih demokratičnih in naprednih sil odločijo o uspehu ali neuspehu revolucije. Čeprav so ulične demonstracije odigrale in še vedno igrajo pomembno vlogo, ne morejo in tudi ne bodo trajale v nedogled. Da bi utrdili in razširili dosežke revolucije, bodo potrebne druge strategije in taktike. Po mojem mnenju bo zdaj v ospredje prišlo organiziranje, sestavljanje koalicij in postavljanje prioritet v zahtevah. Glede tega je bilo že veliko doseženega, vendar pa bomo morali doseči še veliko več, če si želimo uspeha kritične mase sil, ki si prizadevajo za pristne spremembe. ●

Prevod: Katja Pahor, Luka Lisjak Gabrijelčič

**TUKAJ
BI LAHKO BIL VAŠ OGLAS.**

Za informacije glede oglaševanja v reviji RAZPOTJA pišite na elektronski naslov:
marijana.koren@razpotja.si